

**TURUN
YLIOPISTO**

Turha huutaa ja mahdotonta valittaa

Sosiaaliset ongelmat suomalaisessa yhteiskunnassa

Maija Vilkkumaan sanoin

Sosiaalityön
kandidaatintutkielma

Laatija:
Elli Luovila

14.5.2025
Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijä: Elli Luovila

Otsikko: Turha huutaa ja mahdotonta valittaa – Sosiaaliset ongelmat suomalaisessa yhteiskunnassa
Maija Vilkkumaan sanoin

Ohjaaja: väitöskirjatutkija Alekski Paalimäki

Sivumäärä: 29 sivua

Päivämäärä: 14.5.2025

Tässä tutkielmassa tarkastelin Maija Vilkkumaan tuotannossa esiintyviä sosiaalisia ongelmia ja suhteitin niitä suomalaisen yhteiskunnan kontekstiin. Tausta-ajatuksenani oli populaarimusiikin ja yhteiskunnan ilmiöiden välinen vastavuoroisuus – tässä tapauksessa se, miten sosiaaliset ongelmat näyttäytyvät Vilkkumaan tuotannossa ja millaisen kuvan ne antavat yhteiskunnasta. Lähestyin aihepiiriä sosiaalityön lähtökohdista, vaikka myös populaarikulttuurin ja nimenomaan populaarimusiikin rooli oli tässä yhteydessä merkittävä. Aineistoni koostui kymmenestä Vilkkumaan kappaleesta, jotka olin harkinnanvaraisesti valinnut jokaiselta Vilkkumaan kymmenestä albumista. Hahmottelin lyriikkaa laadullisen sisällönanalyysin keinoin, minkä myötä siinä näyttäytyvät sosiaaliset ongelmat jakautuivat kolmeen alukuun: eriarvoisuus, osattomuus sekä ihmissuhteet ja väkivalta. Analyysin perusteella kaikki lyriikassa ilmenevät sosiaaliset ongelmat kytkeytyivät jollain tavoin näihin teemoihin ja niitä kuvastaviin ilmiöihin. Sukupuoli ja sosioekonominen asema vaikuttivat olevan merkittävimmät eriarvoisuuden taustalla vaikuttavat tekijät. Eriarvoisuus näyttäytyi lyriikassa rakenteellisena ja yhteiskunnassa laajasti vaikuttavana ilmiönä, johon kytkeytyi myös syrjäytymiseen, itsenäisyyteen sekä mielenterveyteen liittyviä teemoja. Osattomuus taas näytti heijastuvan vahvasti sosiaaliseen toimintakykyyn ja sen taustalta löytyi yksinäisyyteen, kotioloihin sekä niin ikään itsenäisyyteen kohdistuvia haastavia olosuhteita. Ihmissuhteisiin ja väkivaltaan yhdistyvät sosiaaliset ongelmat liittyivät lyriikassa lähisuhteisiin mutta myös laajemmin yhteiskuntaan ja sen rakenteisiin. Myös huumeet ja alkoholi nousivat esiin sosiaalisten ongelmien aiheuttajina. Oli merkityksellistä huomata, kuinka päällekkäisinä sosiaaliset ongelmat aineistossa näyttäytyivät. Aineiston kappaleet antoivat yhteiskunnasta ongelmakeskeisen kuvan, vaikka lyriikat ilmensivät satunnaisesti myös yksilöä ja yhteisöä suojaavia tekijöitä sekä elämälle merkittäviä tunteita – toivoa ja onnea.

Avainsanat: populaarimusiikki, lyriikka, sosiaaliset ongelmat, eriarvoisuus, osattomuus

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Yhteiskunta, sosiaaliset ongelmat ja populaarimusiikki	3
2.1	Populaarimusiikki ja yhteiskunta	3
2.2	Sosiaalisten ongelmien yhteiskunnallista taustaa	5
2.3	Aika ja paikka	7
3	Tutkimuksen toteutus	9
3.1	Tutkimustehtävä.....	9
3.2	Tutkimusaineisto	10
3.3	Sisällönanalyysi.....	11
4	Lyriikan kuvaus sosiaalisista ongelmista	13
4.1	Eriarvoisuus sosiaalisten ongelmien taustalla	13
4.2	Sosiaaliset ongelmat osattomuuden näkökulmasta.....	17
4.3	Ihmissuhteet, väkivalta ja sosiaaliset ongelmat	19
5	Johtopäätökset.....	21
6	Lähdeluettelo.....	24

1 Johdanto

Lapsuudessani Ruisrockin rantalava suuntasi osittain merelle päin ja esityksiä oli näin ollen mahdollista seurata oman veneen kannelta suhteellisen hyvällä näkymällä. Olin muistaakseni esikouluikäinen, kun päädyin perheeni kanssa veneretkelle Ruissalon edustalle. Maija Vilkkumaa oli juuri astellut lavalle samaan aikaan, kun itse kapusin istuskelemaan veneemme katolle. Äitini kuuntelutottumusten ansiosta osasin ulkoa useamman kappaleen, joista suosikkini oli 2000-luvun vaihteen hitti Satumaa-tango (Vilkkumaa 1999). Pidin kovasti sen menevästä rytmistä ja tietysti ”satumaasta”, joka 6-vuotiaan silmin näyttäytyi todennäköisesti vaaleanpunaisena hattarana. Vuosia myöhemmin auton radion avattuani havahduin kuuntelemaan tarkemmin kappaleen sanoituksia. Kuvittelemastani ”satumaasta” kertova tarina ei välttämättä saanutkaan onnellista loppua.

Populaarikulttuurin jatkuvasti muovautuvat ilmiöt ovat kiinteä osa yhteiskuntaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Ne luovat ja sen myötä jakavat tulkintoja ympäröivästä maailmasta vaikuttaen niin yksilöihin kuin yhteisöihin. Näin saadaan keinoja kohdata omaa arkista elämää, minkä kautta ymmärretään paremmin myös yhteiskuntaa ja siinä esiintyviä ilmiöitä. (Aho & Kärjä 2007; Dasilva & Blasi & Dees 1984; Suutari 2007.) Vaikka populaarikulttuuria ei voi verrata faktaan tai tieteelliseen tietoon, sen välityksellä on mahdollista opettaa ja oppia. Sekä yksilöiden arvot että asenteet kehittyvät vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa, mikä osaltaan korostaa myös populaarikulttuurin merkitystä. Kun ollaan kiinnostuneita yksilöiden ja yhteisöjen suhtautumisesta ja asenteista, on otettava huomioon näitä muodostavat prosessit.

Populaarikulttuurin tuotteissa näkyvien ilmiöiden voi olettaa olevan mukana vaikuttamassa siihen, millaisina yhteiskunnan ongelmakohdat nähdään ja miten niihin suhtaudutaan. Tässä tutkielmassa keskityn tarkastelemaan yhteiskunnallisen linssin läpi nimenomaan sosiaalisia ongelmia eli tietynlaisiin olosuhteisiin kytkeytyviä sosiaaliseen toimintakykyyn negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä. Kuten muutkin yhteiskunnalliset ilmiöt, myös sosiaaliset ongelmat ovat populaarikulttuurissa esillä monesta näkökulmasta ja vaikuttavat sen kanssa molemminpuolisesti. Aihetta on tärkeää tarkastella, sillä sen yhteydet tulevat vahvasti esiin suhtautumisesta ja asenteista puhuttaessa. Lopulta nämä asenteet osaltaan päätyvät myös ohjaamaan sitä, millä tavoin sosiaalisia ongelmia kohdataan ja millaisia keinoja niiden ratkaisemiseksi löydetään.

Perehdyn tutkielmassani populaarimusiikkiin ja sen sisältä syvimmin kappaleiden sanoituksiin. Tarkastelen Maija Vilkkumaan lyriikassa esiintyviä kuvauksia sosiaalisista ongelmista sekä niiden vaikutuksesta siihen, millaisena yhteiskunta näyttäytyy. Perehdyn tekijöihin, jotka kertovat sosiaalisista ongelmista yksilöiden tai yhteiskunnan kautta. Tutkimukseni aineisto koostuu Vilkkumaan kappaleiden lyriikoista, joita on valittu yksi jokaiselta vuoteen 2025 mennessä julkaistulta albumilta. Näin aineisto muodostaa ajallisesti tasaisen kuvauksen tuotannosta. Toteutan tutkimuksen kvalitatiivisin menetelmin tarkastelemalla aineiston sisältöä laadullisen sisällysanalyysin keinoin. Pyrin tutkielmani myötä lisäämään ymmärrystä siitä, kuinka monenlaisin keinoin yhteiskuntaa ongelmineen on mahdollista kuvata ja tuoda esiin populaarikulttuurin kautta. Vaikka aineistoni koostuu lyriikasta, tutkimukseni lähtökohta on silti sosiaalityössä, sillä sosiaalisten ongelmien ymmärtäminen perustuu vahvasti nimenomaan sosiaalityöhön.

Vilkkumaa ja hänen tuotantonsa on aiemmin ollut tarkastelun kohteena suomalaisen rockmusiikin ja siinä ilmenevän kaksiaänisen diskurssin sekä ruumiillisten nautintojen kautta (Richardson 2006). Vilkkumaan lyriikkaa on tutkittu myös osana useita opinnäytetöitä. Tarkastelu on kohdistunut muun muassa lyriikassa esiintyviin subjekteihin (Itäpää 2012) ja intertekstuaalisuuteen (Puustinen 2023) sekä modernin naiseuden esityksiin (Toivonen 2005). Aiemmissä tutkielmissa on keskitytty etenkin kieleen, siinä esiintyvien tekijöiden ja toisaalta kuulijan asemaan (Brusila 2012; Hakkarainen 2015). Toivon oman tutkielmani laajentavan näkemystä etenkin Vilkkumaan lyriikan sisällöstä, jonka kautta etsinkin vastauksia tutkimuskysymyksiini.

2 Yhteiskunta, sosiaaliset ongelmat ja populaarimusiikki

2.1 Populaarimusiikki ja yhteiskunta

Populaarikulttuurilla tarkoitetaan kulttuurisia elementtejä, jotka ovat helposti lähestyttäviä ja läsnä tavallisten ihmisten arjessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Se voidaan määrittellä esimerkiksi enemmistön kulttuuriksi, media- tai vastakulttuuriksi, viihteeksi, nykyajan kansanperinteeksi ja työväenkulttuuriksi. Monesti se mielletään myös yleiseksi elämäntavaksi. Affektiivisuuden eli energian tai intensiteetin, jolla ihmiset kiinnostuvat ja kiinnittyvät ilmiöihin, on myös ajateltu kuvaavan populaarikulttuuria. Käsitteenä populaari viittaa kansaan, minkä kautta se liitetään useasti alempiarvoisiin ja niin sanottuihin tavallisiin ihmisiin. Toisaalta käsite yhdistetään myös suosioon ja yleisyyteen, vaikka kaikki populaarikulttuurin tuotteet eivät todellisuudessa nautikaan suuresta populariteetista. (Aho & Kärjä 2007, 7–11.)

Populaarikulttuurin tuotteet, kuten musiikki, elokuvat ja viihdekirjallisuus, luovat kuvauksia ja keskusteluja ympäröivästä yhteiskunnasta sekä välittävät samalla poliittisia tavoitteita ja ideoita (Hakola & Salminen 2020). Ne pysähtyvät yksittäisiin hetkiin tai kertovat pidempää tarinaa jostakin, mikä koetaan kuvaamisen arvoiseksi. Teemoja, asioita ja ilmiöitä on mahdollista tuoda esiin populaarikulttuurin kautta esimerkiksi yksinkertaista tekstiä tai puhetta moninaisemmassa muodossa. Populaarikulttuurin tuotteiden luoma kuva ihmisistä, ympäristöistä ja siten myös ympäröivästä yhteiskunnasta ohjaa, millaisina asioita koetaan ja miten niitä kohdataan niin arjessa kuin rakenteellisemminkin. (Puroila & Karila 2001.)

Populaarimusiikilla viitataan musiikkiin, joka vastaa populaarikulttuurin määritelmän kuvausta. Saavutettavuus eli toisin sanoin mahdollisuus kuunnella musiikkia, liittyy vahvasti populaarimusiikin olemukseen. Siinä niin sosiaaliset, kansalliset kuin etniset ja tyylillisetkin rajat ylittyvät siitä huolimatta, että myös populaarimusiikki jakautuu sosiaalisiin lähtökohtiin perustuvien makuerojen myötä. Toinen populaarimusiikkia kuvaava piirre kytkeytyy teknologian innovaatioihin, kuten mediaan, viestintään ja soitinlaitetekniikkaan. Teknologian kehitys on ollut mukana jalostamassa musiikkituotantoa sekä musiikin saavutettavuutta ja näkyvyyttä, mikä taas voidaan yhdistää kaupallisuuteen ja massatuotantoon. (Aho & Kärjä 2007, 7–15.)

Kun populaarimusiikin käsite ja taustalla vaikuttavat tekijät tunnetaan, on hedelmällistä lähteä tarkastelemaan sen välittämää sanomaa ja merkityksiä. Populaarimusiikin voidaan nähdä analysoivan tarkemmin tiettyä aikaa ja ympäristöä, jossa se tuotetaan ja sitä kulutetaan (Connell & Gibson 2003, 71). Musiikin tai rajatumminkin lyriikan sisältämiin merkityksiin voidaan syventyä lähemmin, minkä myötä niiden suhde esimerkiksi yhteiskunnalliseen todellisuuteen avautuu. Koska populaarimusiikki on lähellä kansaa, sen elämää ja yhteiskuntaa, on sen kautta luontaista käsitellä arjen asioita. Tämä tekee populaarimusiikin lyriikasta otollisen kohteen yhteiskunnassa vaikuttavien ilmiöiden kuten sosiaalisten ongelmien tarkastelulle.

Vaikka tutkimuskysymykseni rajaavat tarkastelun populaarimusiikin lyriikkaan, on tiedostettava myös ne musiikin osa-alueet, jotka eivät välity lyriikan kautta. Näihin lukeutuvat esimerkiksi musiikkitekniset valinnat sekä äänimaailmat mutta myös mahdolliset musiikkivideot ja levyjen kansitaide. (Oksanen 2007, 160–175.) Musiikin muodot tiedostaen on vartenotettavaa huomioida, mistä näkökulmista populaarimusiikkia lähestytään tutkimuksessa. Monesti saateen keskittyä nimenomaan itse musiikkiin ja sen sisältöön kiinnittämättä huomiota kuulijuu-teen eli musiikin vastaanottamiseen. Populaarimusiikkiin sisältyvien osa-alueiden, kuten tuotannon, tekstien ja vastaanoton, erottaminen toisistaan on kuitenkin hankalaa, sillä ne nivoutuvat niin vahvasti toisiinsa. (Leppänen 2007, 268.)

Populaarimusiikin ja siinä esiintyvän lyriikan asema yksilöiden ja yhteisöjen arkielämässä saattaa olla suurempi kuin voisi olettaa. Pop-musiikin on todettu olevan yksi yhteiskunnan keskeisimmistä kulttuurin lähteistä. (Kotarba 2018.) Se heijastaa arkielämää ja elettyä aikaa luoden samalla kuvauksia ympäristöstä – suomalaisen musiikin ja yhteiskunnan kontekstissa suomalaisuudesta (Jokinen & Saaristo 2006, 313; Suutari 2007, 94). Populaarimusiikki avaakin laajalaisen pohjan tarkastella yhteiskuntaa ja sen kantamaa sosiaalista todellisuutta. Erityisen kiintoisaa on saada teoreettiseen tarkasteluun ihmisten arjessa läsnä olevia ilmiöitä ja nähdä ne sekä populaarimusiikin että sosiaalityön linssin läpi. (Aho & Kärjä 2007, 7.)

Yhteiskunnassa yksilöiden ympärille rakentuu tietynlainen sosiaalinen todellisuus, jota ei kuitenkaan voi tarkastella absoluuttisena totuutena, sillä siitä on mahdollista luoda useita versioita. Tämä yhdistyy osaltaan yksilöiden aktiivisina toimijoina merkityksiä antavaan ja tulkintoja tekevään näkökulmaan. (Berger & Luckman 1994; Burr 1995.) Sosiaalinen konstruktionismi antaa edellytykset tarkastella todellisuuden rakentumista sosiaalisessa ja kielellisessä vuorovai-

kutuksessa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Ajan saatossa jäsentyvä sosiaalinen todellisuus muovautuu yksilöiden välisten yhteyksien seurauksena (Gergen 2003, 15). Tällöin ymmärretään, että kieleen kytkeytyy sen käyttäjiin sidonnaisia tekijöitä, minkä ohella erilaiset tilanteet ja ympäristöt ovat yhteydessä siihen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Kieli on yhteydessä populaarimusiikkiin sen kielellisen synnyn sekä toisaalta myös käyttämisen ja ymmärtämisen näkökulmista. Koska sosiaalisen konstruktionismin mukaan kieli rakentaa ympärillä vaikuttavaa sosiaalista todellisuutta, myös lyriikka on mukana luomassa sitä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Kieli onkin käyttäjistään riippuvaista, minkä myötä sen kautta muodostuvat merkityksetkin ovat monesti yksilöllisiä. Sosiaaliseen konstruktionismiin liittyy läheisesti tiedon ja sosiaalisen toiminnan suhde, joka ilmenee tietyiltä osin myös tässä tutkielmassa (Burr 1995; Galbin 2014). Yhteiskunnassa sosiaalisista ongelmista kerrotaan jatkuvasti kielen välityksellä, joten kuva niistä saattaa näyttäytyä erilaisena erilaisissa sosiaalisissa todellisuuksissa.

Tarkasteltaessa populaarimusiikin osa-aluetta, lyriikkaa, sen välittämien yhteiskunnallisten merkitysten kautta, on huomioitava, millaisista lähtökohdista aihepiirejä lähestytään. Jotta lyriikan tulkinta yhteiskunnallisten sosiaalityön linssien läpi on mahdollista, täytyy siihen suhtautua tietynlaisena yhteiskunnallisena kommunikaationa, johon monet tekijät vaikuttavat. Kuten Välimäki ym. artikkelissaan (2016) toteavat, ei musiikin sosiologisessa tutkimuksessa kannata keskittyä vain siihen, miten musiikki kertoo yhteiskunnan ilmiöistä. On tärkeää huomioida myös se, miten yhteiskuntaa ja sen rakentumista on mahdollista tarkastella äänen ja musiikin kautta. Huomion keskipisteenä eivät esimerkiksi ole ainoastaan lyriikan esiin tuomat sosiaaliset ongelmat, vaan myös se, minkälaisen kuvan tietty lyriikka antaa yhteiskunnasta ja siinä esiintyvistä sosiaalisista ongelmista

2.2 Sosiaalisten ongelmien yhteiskunnallista taustaa

Yhteiskunta rakentuu monista palasista ja toistensa päälle ristiin rastiin asettuvista kokonaisuuksista. Taustalla vaikuttavat erilaiset oletukset, arvot ja normit, joiden mukaan yksilöt kohtaavat ja tulkitsevat ympäristöään. Yhteiskunnan rakenteisiin, niiden ongelmakohtiin sekä yksilöllisiin ja yhteisöllisiin haasteisiin vaikutetaan sosiaalityön kautta. Sosnetin määritelmän (2003) mukaan sosiaalityöllä viitataan ihmisten selviytymistä tukevaan kokonaisvaltaiseen

muutostyöhön, jossa sosiaalisia ongelmia lähestytään tilannearvioiden ja erilaisten ratkaisuprosessien kautta. Tämän ohella sosiaalityö keskittyy vahvistamaan hyvinvointia edistäviä olosuhteita, yhteisöjen toimivuutta sekä yksilöiden toimintakykyisyyttä. (Sosnet 2003.) Sosiaalityön sisällään pitämät aihepiirit ja ilmiöt näkyvät yhteiskunnassa kaikille jotakin kautta. Ne ovat mukana luomassa kuvaa siitä, millaisena yhteiskunta, sen rakenteet ja ongelmakohdat näyttäytyvät.

Suomi kuuluu pohjoismaisiin hyvinvointivaltioihin (Kantola & Kananen 2017, 12), joiden rakenteiden ja toimintamekanismien avulla pyritään mahdollistamaan jokaiselle kansalaiselle tasapuoliset sosiaali- ja terveystalvet (Toikko 2012, 18). Hyvinvointivaltiomalli määrittelee osaltaan sitä, miten erilaisiin yhteiskunnallisiin haasteisiin, kuten sosiaalisiin ongelmiin, suhtaudutaan ja millä tavoin niitä ratkaistaan. Näin ollen myös sosiaalityöllä on oma roolinsa hyvinvointivaltiossa ja sen tuottamissa palveluissa. (Saari 2020.) Hyvinvointivaltio vaikuttaa siihen, millaisen pohjan yhteiskunnalliset rakenteet ja niitä ohjaava lainsäädäntö luovat erilaisten yhteiskuntaa ja sen ongelma-kohtia koskevien näkemysten muodostumiselle. Sosiaalityön aihepiirejä tarkastellessa onkin otettava huomioon tietyn hyvinvointiyhteiskunnan kontekstiin liittyviä seikkoja.

Keskityn tutkielmassani yhteiskunnan kuvaukseen sosiaalisten ongelmien kautta. Jotta sosiaalisia ongelmia voi havaita ja tarkastella, täytyy niiden olemusta ymmärtää. Tässä tutkielmassa lähestyn sosiaalisia ongelmia sosiaalityölle ominaisesta näkökulmasta, joka korostaa eriarvoisuuden ja hyvinvoinnin jakautumisen yhteyttä sekä yksilön että yhteiskunnan osalta huomioiden samalla myös ajan ja paikan merkityksen (THL 2024; Juhila 2018). Sosiaaliset ongelmat vaikuttavat siihen, miten yksilöt ja yhteisöt toimivat yhteiskunnassa. Ne koskettavat erilaisia olosuhteita ja ihmisiä, jotka toimivat näissä olosuhteissa. Ongelmien voidaankin nähdä keskittyvän yksilöön tai laajemmin yhteisöihin sekä yhteiskuntaan. (Loseke 2003, 4–5.) Termin kuvaamiin kokemuksiin ja ilmiöihin liittyy aina sosiaalisiin suhteisiin, toimintakykyyn sekä instituutioihin kytkeytyviä teemoja. Sosiaaliset ongelmat ovat siis yksilön tai yhteisön tietyissä olosuhteissa kohtaamia haasteita, jotka jollain tapaa heikentävät hyvinvointia ja siihen linkittyvää sosiaalista toimintakykyä. (Pösö 2022.)

Sosiaalisen ongelman käsitteen määrittelyn sekä sen ajallisuuden ja paikallisuuden ymmärtämisen myötä ongelmien havaitseminen ja tulkinta on mahdollista. Tämä edellyttää taitoa tunnistaa, nimetä ja käsitellä kohdattu asia tai ilmiö – tässä tapauksessa sosiaalinen ongelma. (Pösö

1995, 34.) Kun ongelma on havaittu, voi sosiaalinen muutosprosessi alkaa. Muutosprosessilla viitataan tilanteeseen, jossa todettua ongelmaa aletaan lähestyä tiedostaen ja mahdollisia ratkaisuja etsien. Koska sosiaaliset ongelmat ovat moninaisia ja vaikuttavat suureen määrään ihmisiä, niiden ratkaiseminen ei ole yksinkertaista. (Horsfall 2012, 3.) Toisaalta, jos ratkaisut löytyisivät silmiä räpäyttämällä, ei sosiaalityöllä luultavasti olisi yhteiskunnassa sellaista roolia kuin tällä hetkellä.

2.3 Aika ja paikka

Aika ja paikka ovat keskeiset tekijät määrittelemään sitä, millaiset asiat ja ilmiöt nähdään sosiaalisina ongelmina. Toisaalta niillä on merkittävä rooli myös tämän tutkielman aihepiirin näkökulmasta, sillä sosiaalityön tutkimuksen kannalta on tärkeää hahmottaa sosiaalityön yhteiskunnallinen paikka. Sosiaaliset ongelmat näyttävät suomalaisessa yhteiskunnassa tietyllä tavalla, joka on sidoksissa niin Suomeen, sen lainsäädäntöön kuin hyvinvointivaltiomalliinkin. Ongelmien ajallisuus taas näyttää siinä, miten yhteiskunta, sen rakenteet ja kulttuuri ovat ajan myötä muuttuneet. Tietynlaiset haasteet ja olosuhteet kytkeytyvät aina jollain tavalla siihen aikaan ja paikkaan, jossa eletään. Maailmalla ja yhteiskunnassa mutta myös tieteessä ja teknologiassa tapahtuvat muutokset vaikuttavat siihen, mitkä ilmiöt tai ongelmat ovat ominaisia mil- lekin ajalle ja paikalle. (Juhila 2018.)

Populaarimusiikilla on myös rooli aikansa ja paikkansa kuvastajana. Suomalaisen yhteiskunnan kontekstissa musiikki lyriikoineen on mukana muovaamassa yhteiskuntaa ja laajemmin sitä ympäröivää kulttuuria (Jokinen & Saaristo 2006, 313; Suutari 2007, 94). Musiikki tuo ihmisiä yhteen ja vaikuttaa jokaiseen kuulijaan yksilöllisesti, mutta toisaalta myös yhteisöjen ja ryhmien kautta. Sen sisältämän lyriikan luomat tulkinnat ovat niin ikään sidonnaisia siihen aikaan ja paikkaan, jossa eletään. Kun lyriikka ja kuuntelija kohtaavat toisensa tietyssä ajassa ja paikassa, ainutlaatuisia merkityksiä alkaa syntyä. (Suutari 2007, 99). Nämä merkitykset ja tulkinnat osaltaan ohjaavat sitä, miten ympäröivään maailmaan ja sen ilmiöihin suhtaudutaan. Yksilön tasolla populaarimusiikki voi olla mukana vaikuttamassa myös esimerkiksi identiteetin rakentumiseen (Leppänen 2007).

Sekä sosiaaliset ongelmat että populaarimusiikin tuotteet ovat siis vahvasti sidoksissa siihen aikaan ja paikkaan, jossa ne luodaan ja niitä kulutetaan. Näitä tarkastellessa ja yhdistellessä on

otettava huomioon kummallekin ominaiset aikaan ja paikkaan liittyvät tekijät. Tässä tutkielmassa käsittelemäni populaarimusiikin lyriikka on tuotettu tietyssä aikana ja tietyssä paikassa, joista se on ottanut vaikutteita. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta kieleen ja sen kautta muotoutuviin sosiaalisiin todellisuuksiin liittyy myös ajallinen paikallinen suhde, joka viittaa historiaan ja kulttuuriin (Burr 1995; Galbin 2014). Kappaleiden lyriikka on siis mukana vaikuttamassa siihen, millaisena niin yksittäiset ilmiöt kuin maailma ja yhteiskunta laajemminkin nähdään. Toisaalta myös yksilön kokema todellisuus omalta osaltaan määrittää suhtautumista ja lyriikkaan kohdistuvia näkemyksiä. Ajan ja paikan rooli on merkittävä kaikenlaisessa tulkinnassa – sekä sosiaalisia ongelmia havaittaessa että niitä yhdistäessä populaarimusiikin kontekstiin.

”Suurin osa ihmisistä ei tajua, mistä siinä biisissä puhutaan, mikä saa miettimään, onko se niin onnistunut kuitenkin. Toisaalta jotkut tajuavat ja niissäkin, jotka eivät, se on usein herättänyt jotain ajatuksia”, Maija Vilkkumaa toteaa Satumaa-tango -kappaleensa 20-vuotishaastattelussa Helsingin sanomissa (Sarhimaa 2019).

Vilkkumaa esittää kommentissaan (Sarhimaa 2019) pohdintaa siitä, millä tavoin kuuntelijat ovat ymmärtäneet hänen kappaleensa Satumaa-tangon (Vilkkumaa 1999) sanomaa ja luoneet siitä omanlaisiaan merkityksiä. Hän kokee, etteivät kaikki kuulijat ole saaneet lyriikasta irti sellaista viestiä, jota sillä on pyritty välittämään. Lyriikan ymmärtäminen on kuitenkin jokaisen omalla tavallaan ympäristössä esiintyvien yksilöllisten- ja tilannetekijöiden vaikutuksen alaisena tekemää tulkintaa, johon aika ja paikka vaikuttavat. Onko siis edes mahdollista, että jokin tulkinta olisi täysin väärä? On olemassa tilanteita, joissa tulkintaa ei synny lainkaan tai se voi näyttäytyä hyvinkin vajavaisena. Tällaisen tilanteen taustalla vaikuttaa se, millaiset edellytykset yksilöllä on tietyn tulkinnan tekemiselle. Vilkkumaa toteaaakin, että vaikei kuulija täysin olisi ymmärtänyt kappaleen sanomaa, on se siitä huolimatta herättänyt jotakin ajatuksia.

Onkin merkityksellistä pohtia vastaanottajan, kuulijan tai kokijan roolia niin sosiaalisten ongelmien kuin lyriikankin ymmärtämisen kannalta. Yksilön kohdalla ymmärrykseen ja sen myötä tulkintaan vaikuttaa väistämättä subjektiivinen kokemus ympäristöstä, näkemys maailmasta ja omista arvoista. Sosiaalisten ongelmien näkökulmasta on merkityksellistä huomioida, tulkittaanko ongelmaa esimerkiksi sosiaalityön, poliisin vai opettajan profession kautta. Tämänkaltaisten instituutioiden ja ammattien ohella yhteiskuntaa käsitetään muun muassa median, kulttuurin ja populaarikulttuurin kautta. (Horsfall 2012, 17; Jokinen ym. 1995, 14.)

3 Tutkimuksen toteutus

3.1 Tutkimustehtävä

Olen kiinnostunut siitä, miten sosiaaliset ongelmat näkyvät populaarimusiikissa lyriikan näkökulmasta ja ovat sitä kautta muovaamassa kuvaa, joka niistä ja laajemmin yhteiskunnasta välittyy. Populaarikulttuurin, yhteiskunnan ja siinä toimivien yksilöiden vaikutus toisiinsa on väistämättä molemminpuolista, sillä yksilöt ja yhteisöt luovat populaarikulttuurin tuotteita yhteydessä kontekstiin, jossa elävät. Esimerkiksi aika, paikka ja tilannekohtaiset olosuhteet vaikuttavat siihen, millaisena asiat ja ilmiöt koetaan. Populaarikulttuurin tuotteisiin sekä sosiaalisen ongelman käsitteeseen nivoutuu molempiin vahva ajallinen ja paikallinen merkitys. Erilaiset ilmiöt ovat pinnalla eri aikoina, mikä yhdistää niin näkökulmia kuin myös tulkintoja yksilöistä ja ympäristöstä yhteiskunnallisesti.

Rajaan katsaustani suomalaisen yhteiskunnan kontekstiin, minkä takia päätin keskittyä kotimaisen artistin tuotantoon. Sosiaalisen ongelman käsite kiinnittyy tässä tutkielmassa siis nimenomaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen sisällä 2000-luvun aikakauteen, jotta tarkastelu voidaan yhdistää nyky-yhteiskuntaan ja sen ilmiöihin. Päädyin valitsemaan tutkimusaineistoksi nimenomaan Maija Vilkkumaan lyriikkaa, sillä se sijoittuu ajallisesti julkaisuvuosien mukaan 2000-luvun vaihteesta melkein tähän päivään saakka. Vilkkumaa tunnetaan Suomessa niin esiintyjänä kuin lauluntekijänä, jonka kappaleita on noussut hiteiksi neljällä viimeisellä vuosikymmenellä. Vilkkumaan Satumaa-tangon (1999) on kuvattu jopa ”muuttaneen suomalaista musiikkihistoriaa” (Sarhimaa 2019). Vilkkumaan ura on ollut pitkä ja tapahtumarikas. Hänet on palkittu muun muassa merkittävälle sanoittajalle annettavalla Juha Vainio-palkinnolla sekä Teosto- ja Emma-pystein. (Warner Music Finland 2025.) Tämän perusteella Vilkkumaan voidaan ajatella vaikuttaneen merkittävästi kotimaisen populaarimusiikin kontekstissa.

Vilkkumaa on artistiuransa aikana edistänyt vuonna 1992 aloittamiaan opintoja Helsingin yliopistossa suomen kielen pääaineessa. Vuoden 2023 alkupuolella medioissa uutisoitiin Vilkkumaan opintojen päättymisestä ja hänen valmistumisestaan filosofian maisteriksi (Parikka 2023; Syrjänen 2023; Tänav 2023). ”Maailma on kaaos, ja kieli on ihmisille lopulta ainoa väline jäsentää sitä”, hän totesi Helsingin Sanomien haastattelussa (2023). Vilkkumaa on kertonut kielen ja ajattelun välisen suhteen kiinnostaneen häntä (Parikka 2023). Kielitieteellisen koulutuksen voidaan ajatella vaikuttaneen Vilkkumaan näkemyksiin yhteiskunnasta sekä siitä, millainen

merkitys kielen välittämällä viesteillä on. Vilkkumaan asemasta suomalaisen kulttuurin kontekstissa kertoo myös se, että hänet on nimetty valitsemaan vuoden 2025 kaunokirjallisuuden Finlandia palkinnon saaja (Suomen Kirjasäätiö).

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten yhteiskunta sosiaalisine ongelmineen näyttäytyy Maija Vilkkumaan tuotannossa. Aloitan tunnistamalla, nimeämällä ja jaottelemalla aineistossa esiintyviä sosiaalisia ongelmia, minkä jälkeen etenen yhdistelemään niitä yhteiskuntaan ja siitä kertoviin laajempiin kuvauksiin. Keskiössä ovat asiat, tapahtumat ja ilmiöt, joita lyriikka käsittelee. Lopulta tarkastelu kohdistuu kokonaisvaltaisemmin siihen, millaisen kuvan kaikkien aineistonani toimivien kappaleiden lyriikat yhdessä luovat. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on, *mitä sosiaalisia ongelmia Maija Vilkkumaan lyriikassa esiintyy*. Lähestyn kysymystä laadullisen sisällönanalyysin keinoin tunnistamalla aineistossa ilmeneviä sosiaalisia ongelmia. Toisen tutkimuskysymykseni kautta syvennän analyysiani siihen, *millaisen kuvan lyriikassa kuvatut sosiaaliset ongelmat antavat yhteiskunnasta*.

3.2 Tutkimusaineisto

Käytän aineistonani kymmenen kappaleen lyriikkaa, joka on julkaistu yhteensä kymmenellä eri albumilla. Mukana olevat kymmenen albumia edustavat suurta roolia Vilkkumaan tuotannosta, sillä niillä julkaistut kappaleet koostavat merkittävän osan Vilkkumaan nimenomaan itselleen artistina kirjoittamasta lyriikasta. Albumeita läpi käydessä tulee ottaa huomioon tuotannon rakenteeseen liittyviä seikkoja. Niin aineistona käytettävät kappaleet kuin niiden edustamat albumitkin on julkaistu aikavälillä 1999–2022. Kappaleet kattavat näin ollen ilmestymisestään laskettuna yli 20 vuoden ajanjakson, minkä myötä analyysissa tulee ottaa huomioon mahdolliset aikaan ja paikkaan sidonnaiset tekijät.

Otokseen valikoituneiden kymmenen kappaleen edustamien albumien lisäksi Vilkkumaan tuotannosta löytyy tietyssä konsertissa esitetyistä kappaleista koostuva albumi (Ilta Savoysa 2007), kooste Vilkkumaan suunnitteleman musikaalin kappaleista (Lauluja musikaalista Boss lady 2024) sekä suurimpien hittien kokoelmia (TOP10 2018; MAIJA! Hitit 1999–2019 2019). Vilkkumaan tuotannossa sama kappale saattaa löytyä useammalta eri albumilta, minkä lisäksi julkaisuista löytyy myös yksittäisiä singlejä, joita en ole ottanut tässä tutkimuksessa huomioon. Useampaan albumiin kuuluvia kappaleita ovat muun muassa ensin singlenä ja sen jäl-

keen albumilla ”Pitkä ihana leikki” (1999) julkaistu ”Satumaa-tango” sekä albuminsa nimikko-kappale ”Ei”, joka kuuluu myös myöhemmin ilmestyneeseen albumiin ”Totuutta ja tehtävää” (2006).

Olen muodostanut otoksen harkinnanvaraisesti vastaamaan asettamiani kriteerejä, joiden myötä aineisto näyttäytyy teoreettisesti edustavana. Tutkittavaa tapausta eli tässä yhteydessä sosiaalisia ongelmia ja yhteiskunnan kuvausta Maija Vilkkumaan lyriikassa tarkastellaan yleisenä esimerkkinä näistä ilmiöistä ja aihepiireistä. Aineiston koontiin on vaikuttanut vahvasti tutkimustehtävä sekä samalla pohdinta siitä, millä tavoin Vilkkumaan tuotannosta olisi mahdollista ottaa tämän tutkielman suuruuteen nähden sopivan suppea mutta samalla kuitenkin edustava otos. (Eskola & Suoranta 1998, 65; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tutkimusta tehdessä on tiedostettava, että analyysin tulokset olisivat hyvin todennäköisesti laajemmat, jos aineistona käytettäisiin esimerkiksi kaikkea Vilkkumaan tuotantoa.

Aineistoni koostuu seuraavien kappaleiden lyriikasta:

- Pitkä ihana leikki: Satumaa-tango (1999)
- Meikit, ketjut ja vyöt: Sä et tiedä mitään (2001)
- Ei: Ei (2003)
- Se ei olekaan niin: Se ei olekaan niin (2005)
- Totuutta ja tehtävää: Hei tie (2006)
- Superpallo: Ai miten valo sattuu (2008)
- Kunnes joet muuttaa suuntaa: Lottovoitto (2010)
- Aja!: Parempii aikoja (2015)
- Joku muu, mikä: Mul ei oo rahaa (2017)
- 1973: Betty Draper (2022)

3.3 Sisällönanalyysi

Lähestyn aineistoa laadullisen sisällönanalyysin keinoin, sillä tavoitteenani on löytää aineistosta tutkimusongelmani kannalta oleellisia asioita, aiheita ja teemoja, joista aineisto välittää tietoa (Vuori 2021). Sosiaalisen ongelman, eriarvoisuuden ja osattomuuden määritelmät ohjaavat analyysiani, vaikka en olekaan asettanut tarkkoja rajoja sille, mitä aineistosta etsin. Analyysi-

sissani siis yhdistellään sekä aineistolähtöistä että teorian ohjaamaa koodausta. Nostan aineistosta esiin sosiaalisiin ongelmiin viittaavia lyriikoita, minkä kautta analysoin niiden luomaa kuvausta siitä, millaisena yhteiskunta näyttäytyy. Nimeän aineistosta yksilöitä ja yhteisöjä koskettavia olosuhteita, jotka havaitaan sosiaalisesti ongelmallisiksi – sosiaalista toimintakykyä ja hyvinvointia heikentäviksi. Pidän tärkeänä myös instituutioiden ja yhteiskunnan roolia edellä mainittuja olosuhteita tarkastellessa ja sosiaalisia ongelmia nimettäessä.

4 Lyriikan kuvaus sosiaalisista ongelmista

Kappaleiden sanoitukset ovat tiettyjen harkitusti valittujen sanojen ja lyriikkojen muodostamia kokonaisuuksia. Vaikka yksittäinen sana tai lyriikka viestii aina jotakin kappaleen sanomasta, saattaa syvemmän merkityksen ymmärtää vasta tehdessään yhdisteleviä päätelmiä kokonaisuudesta. Tutkimukseni kontekstissa tämä ohjaa huomioimaan sen, ettei lyriikassa mainittu sosiaalinen ongelma tai siihen viittaava vertaus välttämättä suoraan viesti kappaleen kokonaissanomasta. Toisaalta, vaikka yksittäinen lyriikka ei toisikaan esiin spesifiä sosiaalista ongelmaa, saattaa kappale kokonaisuutena välittää sellaiseen viittaavaa viestiä. Sosiaalisia ongelmia ja niitä kuvaavia olosuhteita on siis mahdollista nostaa aineistosta esiin kahta eri reittiä pitkin. Yhdistelen analyysissäni kappaleiden lyriikoita niiden muodostamina kokonaisuuksina, minkä ohella keskityn yksittäisissä lyriikoissa esiintyviin ilmaisuihin.

Olen jakanut aineiston lyriikoista esiin nousseet teemat kolmeen alalukuun: eriarvoisuus, osattomuus sekä ihmissuhteet ja väkivalta. Jokainen näistä aihepiireistä lähestyy sosiaalisia ongelmia omasta näkökulmastaan, mikä avaa osaltaan myös ongelmien taustalla vaikuttavia ilmiöitä. Alaluvut ovat syntyneet laadullisen sisällönanalyysin tuloksena, kun aineiston kappaleissa näkyviä sosiaalisia ongelmia on jaoteltu niiden luonteen ja taustan perusteella. Eriarvoisuus kattaa alleen niin eriarvoistaviin rakenteisiin kuin sukupuoleen ja varallisuuteenkin kohdistuvia tekijöitä. Osattomuus taas keskittyy osallistumiseen ja sen mahdollisuuksiin sekä sosiaaliseen toimintakykyyn. Viimeisessä alaluvussa tiivistetään etenkin lähisuhteita ja väkivaltaa käsitteleviä teemoja. Tutkielman kontekstissa on tärkeää huomioida, etteivät ilmiöt kuten alaluvuissa jaotellut eriarvoisuus, osattomuus sekä ihmissuhteet ja väkivalta sulje toisiaan pois, vaan ne voivat ilmentyä samanaikaisesti, ristikkäin tai jatkumona toisistaan.

4.1 Eriarvoisuus sosiaalisten ongelmien taustalla

Eriarvoisuus ja eriarvoistavat rakenteet näyttäytyvät Vilkkumaan lyriikassa sosiaalisten ongelmien taustalla. Periaatteessa eriarvoisuus voidaan itsenäänkin luokitella sosiaalisiksi ongelmiksi, sillä sen taustalla vaikuttavat tekijät liittyvät sosiaalisiin suhteisiin, toimintakykyyn sekä instituutioihin (Pösö 2022). Vähän kuin sosiaalisen ongelman myös eriarvoisuuden käsitettä on vaikea avata yksiselitteisesti. Eriarvoisuus kuvaa yksilöiden ja yhteisöjen välillä vaikuttavia

suhteita ja eroja, joiden katsotaan olevan epäoikeudenmukaisia. Se syntyy monenlaisista historiaan sekä tietyn paikan kontekstiin liittyvistä tekijöistä. Eriarvoisuutena näyttäytyvä epäoikeudenmukaisuus voidaan todeta moraalisin, poliittisin tai oikeudellisin perustein. (Moisio 2020.)

Vilkkumaa käsittelee lyriikassaan eriarvoisuutta ja sen taustalla vaikuttavaa epäoikeudenmukaisuutta yksión, rakenteiden ja yhteiskunnan kautta. Aineiston koostavissa lyriikoissa eriarvoisuutta kuvataan laajalti sosioekonomisten erojen mutta myös osattomuuden sekä erilaisten lähisuhteiden kautta. Jotta eriarvoisuutta ja eri aikoina ilmeneviä sosiaalisia ongelmia voi ymmärtää, on otettava huomioon, mitä aikaa ja paikkaa tarkastellaan. Huomionarvoista on myös se, mistä ajasta ja paikasta lähtöisin eriarvoisuutta tai sosiaalisia ongelmia tarkastellaan.

*No, jos haluat tajuu nykyajan pitää tajuta eilist
Puhuu viiskytluvust ja Handmaid's Talest (1.10)*

Intertekstuaalisuus tukee ajan käsitteitä ja viittauksia Vilkkumaan lyriikassa. Kappaleessa *Betty Draper* Vilkkumaa viittaa Margaret Atwoodin romaaniin (1985) ja tästä luotuun tv-sarjaan *The Handmaid's Tale*, suom. *Orjattaresi* (Miller 2017). Atwoodin romaaniaan varten kehittämässä dystooppisessa yhteiskunnassa kaikkien naisten asema on äärimmäisen heikko, ja he joutuvat kärsimään sukupuolensa vuoksi epäinhimillisiin tavoin. Samankaltaista viestiä välittää myös viittaus vuonna 1967 julkaistuun *SCUM-manifestiin* (Solanas), jossa miesten kuvataan pilanneen maailman ja naisten tehtävän olevan korjata se. Vilkkumaa näyttääkin sanoitustensa myötä ohjaavan kuuntelijoita pohtimaan sukupuolen merkitystä yhteiskunnassa, sen rakenteissa ja siellä toimiessa.

Sukupuolten välistä eriarvoisuutta kuvataan Vilkkumaan tuotannossa laajemminkin. Albumilla 1973 julkaistun kappaleen nimi *Betty Draper* viittaa yhdysvaltalaiseen 1960-luvulle sijoittuvaan draamasarjaan *Mad Men* (Weiner 2007). Sarja kuvaa nousevaa mainostoimistoalaa ottaen vaihikka kantaa myös yhteiskunnallisiin epäkohtiin. Päähenkilön mainosmies Donald ”Don” Draperin vaimo Elizabeth ”Betty” Draper esiintyy sarjassa lapsia hoitavana kotirouvana, jonka on monien aikansa naisten tavoin täytynyt uhrata itsenäisyytensä ja omat kiinnostuksen kohteensa avioliitolle ja perheen perustamiselle. Sarjan toisella kaudella Betty on jälleen raskaana, mikä sysää hänet pysymään onnettomassa avioliitossa Donin kanssa.

*Betty Draper oli raskaana
Mä itkin ja sä et tajunnu miks*

*Huusin rakkaus on paskaa
 Se huumaa ja sit se lyö palasiks
 Se sut vangitsee ääreän aamuisen teen
 Tuol on Manhattan
 Mut sinne sinä et mee
 Betty Draper oli raskaana
 Mä itkin ja sä et tajunnu miks (1.10)*

Betty ja Don eivät päätyneet yhteen vain rakkauden tai yhteenkuuluvuuden tunteen vuoksi, vaan tapahtumiin olivat varmasti vaikuttamassa niin 1960-luvun normit kuin ajan yhteiskunnallinen tilannekin. Vilkkumaa viittaa sanoituksissaan rakkauden sokaisevan ja vangitsevan naisia toimettomiksi koteihinsa. Vaikka naisilla olisi mahdollisuuksia toimia yhteiskunnassa, vaikuttaa ja nähdä maailmaa, he eivät asemassaan ymmärrä, mistä jäävät paitsi tai uskalla toimia toisin. Itsenäisyyden ja osallisuuden kokemusten rajoittaminen ovat jo itsessään sosiaalista toimintakykyä ja hyvinvointia laskevia tekijöitä. Niiden kautta yksilö altistuu sosiaalisille ongelmille kuten syrjäytymiselle, osattomuuden kokemuksille sekä mielenterveyden haasteille, joista *Mad Menin* (Weiner 2007) Betty Draperkin kärsi.

Laajempien eriarvoisuuden merkitysten ja eriarvoistavien rakenteiden ohella Vilkkumaa keskittyy lyriikassaan tiettyihin eriarvoisuuden taustatekijöihin kuten aiemmin mainittuun sukupuolten väliseen epätasa-arvoon. Tällaiset taustalla vaikuttavat ilmiöt ja niiden myötä aiheutuvat seuraukset voidaan nimetä omiksi sosiaalisiksi ongelmikseen. Miten esimerkiksi Betty Draperin (Weiner 2007) sosiaalinen hyvinvointi kärsi ja toimintakyky rajoittui? Betty sai nauttia verrattain hyväosaisesta elämästä nimenomaan avioliittonsa ansiosta. Tämä todennäköisesti vaikutti osaltaan siihen, ettei Betty pitkään aikaan kokenut mahdollisuudekseen erota Donista. Sosioekonomiseen asemaan liittyvät sosiaaliset ongelmat ja taloudellinen eriarvoisuus esiintyvät Vilkkumaan tuotannossa monesta näkökulmasta. Niistä lauletaan sukupuolikysymysten ohella kertoen etuoikeuksista ja vallasta mutta myös osattomuudesta, vaatimattomista kotiloista sekä rahattomuudesta.

Satumaatango lyriikan hyväosaisella minäkertojalla vaikuttaa olevan mahdollisuuksia auttaa heikommassa asemassa olevia kuten kappaleen toista henkilöä, joka setvii reittiään yhteiskunnan eriarvoistavissa rakenteissa. Kertoja päättää kuitenkin sulkea silmänsä muiden ongelmilta ja avunpyynnöiltä. Lyriikassa kuvataan tilannetta, jossa kertoja näkee muiden kärsimyksen ja huolet, mutta jättää ne huomiotta laittaen kuuntelemaansa satumaasta kertovan kappaleen kovemmalle tai suuntaamalla takaisin nukkumaan. Kertojaa ei kiinnosta muiden kärsimys, kunhan

itse pystyy pitämään kiinni asemastaan ja vallastaan. Sanoituksissa käytettävillä minä- ja sinämuodoilla pyritään vahvistamaan kuvaa henkilöiden välillä vallitsevasta valta-asemasta sekä kertojan etuoikeuksista.

*Ja joka yö soitan Satumaa-tangon
Ja joskus tuntuu kuin joku huutais
Apua merellä päin
Mä panen stereot lujempaa*

*Mulla on valtaa mä koulutan muita
Ja kun mun ikkunan alla ne huutaa
Tää ei voi olla näin
Mä menen takaisin nukkumaan (1.1)*

Satumaa-tangon kertoja oikeuttaa eriarvoisuuden vaikutusvallalla, varallisuudella ja iällä – elämäkokemuksella. Sanoitukset kuvaavat kertojan asuvan Helsingissä Eiran arvoalueella, josta huhupuheen mukaan näkee kirkkaalla säällä Tallinnaan asti. Kertoja perustelee valtaansa, oikeuksiaan ja toimiaan myös iällään. Hänen ajatusmallinsa mukaan elämäkokemus oikeuttaa tekemään mitä vaan – *Satumaa-tango* -kappaleessa käyttämään valtaa kyseenalaisesti ja olemaan huomioimatta muita, vaikka nämä pyytäisivät apua. Iän ohella myös oikeanlaisilla suhteilla vaikuttaa olevan merkitystä.

*Mulla on koti siellä
Mistä näkee Tallinnaan
Mä oon elänyt niin kauan
Että voin tehdä mitä vaan (1.1)*

*Sä et tiedä mitään
Isäs joutunut ei sotimaan
Mä oon kontannut niin kauan
Että voin tehdä mitä vaan (1.1)*

Sosioekonomiseen asemaan liittyviä teemoja käsitellään Vilkkumaan tuotannossa monesta näkökulmasta. Taloudelliset huolet aiheuttavat Vilkkumaan lyriikan mukaan paineita ja muokkaavat yksilön kuvaa ympäröivästä yhteiskunnasta. Vertailu hyvä- ja huono-osaisten välillä aiheuttaa paineita omasta tilanteesta, mutta toisaalta kertoo myös jotain yhteiskunnasta. Matala sosioekonominen asema ja taloudellinen epävarmuus ovat yhteydessä syrjäytymiseen, asunnot-

tomuuden riskiin sekä laajemmin seuraavassa luvussa käsiteltävään osattomuuteen. Sekä matalaan sosioekonomiseen asemaan vaikuttavat taustatekijät että siitä aiheutuvat seuraukset ovat monesti sosiaalisiksi ongelmiksi luokiteltuja ilmiöitä.

*Mullei oo rahaa, lapsi menee
eteinen kasvaa ja pienenee (1.4)*

*Älä katso ulos
Siel on lapset koulutiellä
Muut tekee tulost
Ei oo mitään mulle siellä (1.9)*

Kappaleen *Mul ei oo rahaa* kertojan näkemys vaikuttaa inhimilliseltä. Jo kappaleen nimessä tuodaan esiin sosiaalisen ongelman kuvaukseen sopiva heikko taloudellinen tilanne. Kappaleen lyriikka kuitenkin avaa kuulijalle jopa optimistisen kuvauksen rahattomuudesta – taloudellisista haasteista. Vaikka kertojalla on taloudellisesti vaikeaa, hän kokee löytävänsä tarvitsemansa onnen vapaudesta, ympäröivästä maailmasta ja ihmisistä. Taloudellinen epävarmuus ei ole myöskään romuttanut kertojan itsetuntoa.

*Mul ei oo rahaa
Mut oon ihana (1.9)*

4.2 Sosiaaliset ongelmat osattomuuden näkökulmasta

Sosiaalista hyvinvointia edistävän osallisuuden vastakohta osattomuus on lähes aina jotakin kautta yhteydessä eriarvoisuuteen. Osattomuudella tarkoitetaan sitä, ettei yksilö ole osallisena jossakin tietyssä tai tietyissä yhteiskunnassa tärkeänä pidetyissä asioissa. Jokainen yksilö voi joiltakin osin itse vaikuttaa omaan osallisuuteensa, mutta lähes aina myös ympäristöllä on merkitystä. Kappaleessa *Satunmaa-tango* epätasaisen kyseenalaiset valtasuhteet johtavat toista yksilöä ja laajemmasta näkökulmasta tiettyä ihmisryhmää osattomuuden kierteeseen. Osattomuus voi näyttäytyä monissa yhteyksissä kuten sosiaalisissa suhteissa, työmarkkinoilla, taloudessa tai yhteiskunnan demokraattisesta järjestelmästä ulosjäämisestä. (Seppänen 2001.) Vilkkumaa kuvaa lyriikassaan osattomuutta niin yksilön kokemuksena kuin rakenteidenkin tasolla.

Kuten on voitu aiemmankin perusteella päätellä, Vilkkumaa mahdollisesti tietämättäänkin välittää lyriikassaan viestiä moniongelmaisuuudesta, joka kuvaa sitä, miten ja miksi sosiaalisia ongelmia ilmenee. Sen lisäksi, että erilaiset ongelmat esiintyvät monesti yhdessä, ongelmat ovat synnyltään monisyisiä. Sekä eriarvoisuuden että osattomuuden merkitys sosiaalisten ongelmien taustalla on suuri. Kappaleessaan *Sä et tiedä mitään* Vilkkumaa kuvaakin jälleen yhteiskunnan tasolla ilmiöitä, jossa yksilöön kohdistuu oletuksia yhteiskunnassa pärjäämisestä. Lyriikan kertoja vertaa yksinäisyyttään ja ikäviä asuinolojaan toiseen ihmiseen, jolla kaikki vaikuttaa päällisin puolin olevan paremmin.

*Sul on koti niin siisti ja lämmin
mulla on vähän ikävämmin
mä oon yksin sun puutarhassa mä oon yksin*

*Ja niin sä oot tyyni ja raukee
katot ikkunasta onnellisena hymyillen
vielä silmäsi aukee
vielä huomaat kuinka olet ruma ja liejuinen
etkä tiedä mitään, sä et tiedä mitään, sä et tiedä mitään (1.2)*

Kertoja kuitenkin olettaa tai jollain tasolla näkee, ettei hänen tarkkailemallaan henkilöllä menekään niin mukavasti kuin olisi olettanut. Lopulta vaikuttaa siltä kuin kertoja oman kokemuksensa myötä osaisi ennustaa toisen kohtalon. Lyriikka kertoo sekä sosiaalisesta että taloudellisesta sekä yhteiskunnallisesta osattomuudesta.

Sosiaalisiin suhteisiin ja yhteiskuntaan liittyvää osattomuutta käsitellään perhesuhteiden kautta kappaleessa *Ei*. Lyriikalla kerrottavan tarinan äiti käyttäytyy ylisuojelevasti tyttärtään kohtaan, koska ei haluaisi päästää tyttärestään irti. Maailma näyttäytyy sanoituksissa äidin mukaan pelottavana paikkana, jonka vaaroihin tyttären sisko on jo aiemmin lähtenyt. Lyriikka ei kerro, mitä siskon tarinan taustalla on – onko hän oikeasti joutunut ongelmiin kotoa lähdettyään vai kipuileeko äiti lapsestaan erossa oloa näin pahasti, vaikka tytöllä olisi kaikki hyvin? Äiti kokee hänen ainoan vaihtoehkonsa olevan pitää toinen tytär turvassa rajoittamalla ja estämällä tämän toimintaa sekä sosiaalisten suhteiden kehittymistä. Kappaleen tytär ei kestä äitinsä kontrollia, vaan haluaa elää normaalia elämää osana yhteiskuntaa. Lopulta hän lähtee kotoaan jättäen äidin.

*Ja yönä erään heinäkuun tytär herää, pukeutuu
Ikkunasta lähtee maailman pauhuun*

*Toisessa huoneessa äiti suussaans tupakka
Nukahtaa ja herää pian kauhuun
Ja hän huutaa, tytärtään huutaa
Mutta tytär on kaukana ja lähellä kuuta ja (1.3)*

4.3 Ihmissuhteet, väkivalta ja sosiaaliset ongelmat

*Ja sen kodissa jossakin ne soittivat jo poliisin
Ja se yksi paskiainen katuun mutta anteeksi ei saa (1.5)*

Kappaleen *Hei tie* kertoja uskaltaa unelmoida onnesta ja kepeydestä, vaikka lyriikka viittaa hänen kokeneen aiemmin lähisuhdeväkivaltaa. Kertoja haluaa takaisin omaksi itsekseen tilaan ja paikkaan, jossa tulisi huomioiduksi sellaisena kuin on. Lyriikka antaa lähisuhdeväkivallasta raastavan mutta myös herkän kuvan. Väkivalta ja epäterve ihmissuhde ovat tehneet uhristaan varovaisen ja kylmän toimijan. Hän ajattelee pystyvänsä kiertämään tunteensa, kunhan selviää. Unelmia on kuitenkin jäljellä ja kappale rohkaiseekin lähisuhdeväkivaltaa kokeneita hakemaan apua tilanteeseensa, sillä kaikesta huolimatta kertojan kokema väkivalta vaikuttaa lyriikan perusteella tulleen päätökseensä.

*Ujonlainen keijukainen, asioistaan vaitonainen
Kaukaa kyneleensä kiertää
Yksinäinen, päältä jäinen, rakkaudessa kerjäläinen (1.5)*

Kappaleessaan *Se ei olekaan niin* Vilkkumaa kuvaa väkivaltaa sosiaalisten ongelmien kuten taloudellisten ja kodinhoidollisten haasteiden, menetyksen, eron ja niiden yli pääsemisen seurauksena. Väkivaltainen tai aggressiivinen käytös voidaan itsenäänkin nähdä sosiaalisena ongelmana niin sen tuottajalle kuin kohteelle. Tällaisen toiminnan taustalta löytyy kuitenkin lähes aina tekijöitä, jotka joltain osin selittävät, miksi väkivaltaan on turvauduttu. Vilkkumaan *Se ei olekaan niin* lyriikan henkilö kokee elämänsä koettelevan häntä. Kun on ollut rankkaa, eikä vaikeista tunteista ole päässyt eroon, väkivalta näyttäytyy vaihtoehtona purkaa pahaa oloa.

*Mä olen verta mä oon väkivaltaa
mä haluan huutaa ja satuttaa (1.4)*

Väkivalta tulee Vilkkumaan tuotannossa esiin myös yhteiskunnallisemmasta näkökulmasta. Kappaleessa *Lottovoitto* irvailtaan suomalaisen yhteiskunnan ”hyvyydelle”, joka näyttäytyy

kappaleen lyriikassa teennäisenä. *Lottovoitto* kuvaakin sitä, millaisten periaatteiden kautta yhteiskunta toimii. Tilannetta kärjistetään jokaisessa kertosaikassa toistuvilla ilmauksilla, joissa kaikki – ensin miehet, sitten naiset ja lopulta lapsetkin – tappavat toisiaan. Todellisuudessa asialle ei kuitenkaan olla valmiita tekemään mitään, vaan tapahtumia silotellaan, jotta ne saataisiin ulospäin näyttämään mahdollisimman hyvältä. Tappaminen on kuitenkin vakava tuomitava teko ja siten lyriikassa hyvin vahva ilmaisu. Niiden asioiden, joihin tappamisella sanoituksissa viitataan, on siis myös oltava suuria ja merkityksellisiä.

*Vihdoin sä pääset pois tästä paskamaasta,
Täällä lapset tappaa toisiaan
Ja sit sanotaan et olishan se hienoo jos näin ei ois,
Tää on silti lottovoitto, torvensoitto, aamunkoitto kaiken korjaa,
Koeta unohtaa. (1.7)*

Yhteiskunnan yleisten toimintamallien rikkominen näyttäytyy lyriikassa asenteisena ja ihmisten toimintaa ohjaavana. Suomalaisten esimerkiksi kuvataan hyväksyvän alkoholismin, mutta tyrmäävän huumeet. Tämänkaltaisen oletusten valossa toimiminen ohjaa *Lottovoiton* mukaan yhteiskuntaa. Jos epäkohtia haluaisi tuoda esiin, saatettaisiin niistä puhuva leimata.

*Kumarrat siniristii,
Saat olla juoppo, et nisti.
Jos huudat sä oot ehkä terroristi.
Ei saa vaivata ketään,
Pitää kätellä setää,
Väsyneet hävitetään, älä luovu mistään. (1.7)*

5 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa tarkoitukseni oli nostaa esiin Maija Vilkkumaan lyriikassa käsiteltäviä sosiaalisia ongelmia ja pohtia, millainen niiden kautta rakentuva yhteiskunnan kuvaus on. Aineistoni koostuu kymmenestä harkinnanvaraisesti valitusta kappaleesta, joista jokainen edustaa yhtä Vilkkumaan kymmenestä albumista. Käsittelen kappaleiden lyriikoita laadullisen sisälönanalyysin keinoin etsien sosiaaliin ongelmiin liittyviä viittauksia niin yksittäisistä lyriikoista ja sanavalinnoista kuin myös kappaleista kokonaisuuksina. Pyrin analyysini myötä konkretisoimaan populaarikulttuurin ja yhteiskunnan, sen ilmiöiden ja siellä elävien yksilöiden välistä laaja-alaista yhteyttä.

Aineiston ja sen jäsentelyn pohjalta loin sosiaalisten ongelmien tarkastelulle kolme näkökulmaa: eriarvoisuus, osattomuus sekä ihmissuhteet ja väkivalta. Vaikka jaottelu oli mahdollista ja lähtökohtaisesti selkeää, analyysi osoitti sosiaalisten ongelmien näyttäytyvän lyriikassa hyvin samankaltaisena kuin sosiaalityön tutkimuksessa. Aineistossa korostuivat sosiaalisten ongelmien laajuus, päällekkäisyys ja niitä kuvaava moniongelmaisuus, jossa useampia sosiaalisiksi ongelmiksi luokiteltavia haasteita esiintyy samanaikaisesti. Joissain tapauksissa yksittäisten ongelmien nimeäminen tuntui monimutkaiselta, sillä ongelmissa ja niiden prosesseissa vaikuttavat ilmiöt yhdistyivät niin vahvasti toisiinsa. Tietyn ongelman taustalla vaikuttavat tekijät kuten eriarvoisuus tai osattomuus näyttäytyivät aineistossa monesti yhtenä suurena ilmiönä, minkä ajattelen kuvaavan sosiaalisten ongelmien luonnetta merkityksellisellä tavalla.

Lyriikassa on viitteitä intersektionaalisuudesta, sillä erot sosioekonomisessa asemassa, iässä sekä toimintakyvyssä yhdistyivät yksilön yhteiskunnalliseen asemaan. Aineistosta esiin nousevat sosiaalisesti ongelmalliset olosuhteet kytkeytyvät monesti jollain tavalla huono-osaisuuteen. Taloudelliset haasteet sekä sosioekonomisen aseman ja varallisuuden merkitys näyttäytyvät aineistossa monesta näkökulmasta. Sosioekonomisen aseman merkitys mahdollisena sosiaalisena ongelmana yhdistyi lyriikassa niin sukupuoleen kuin perhesuhteisiin ja kotioloihin. Osattomuuden kuvaukset kohdistuvat Vilkkumaan lyriikassa talouteen, työmarkkinoihin, sosiaaliin suhteisiin sekä yhteiskunnan järjestelmään kuulumiseen. Useampi lyriikka käsittelee osallisuutta nimenomaan yksilön itsenäisyyden ja osallistumisen näkökulmasta viitaten esimerkiksi pari- ja perhesuhteisiin, jotka saattavat rajata yksilön osallisuutta. Näihin liittyen analyysissä nousivat esiin syrjäytymiseen, yksinäisyyteen sekä mielenterveyteen liittyvät teemat.

Yhteiskunta näyttäytyy aineiston koostavissa kappaleissa ongelmakeskeisenä. Lyriikassa esiintyvä problematisointi ja sen myötä muodostuva maailmankuva viittaavat feministiseen ideologiaan, jossa toimintaa kuvataan suhteessa naisten kokemuksiin sekä mahdollisuuksiin vaikuttaa ja muuttaa ympäristöjä. Feministinen näkemys ohjaa huomioimaan historialliset yhteydet ja menneisyyden kokemukset, joita Vilkkumaa sivuaa tuotannossaan ongelmallisuuden taustalla. (Rundgren 2019.) Vilkkumaan kuvausten mukaan eriarvoisuus kohdistuu esimerkiksi sosio-ekonomiseen asemaan kuin myös sukupuoleen ja ikään liittyviin tekijöihin, joita lähestytään lyriikassa feministisen ideologian lähtökohdista. Perimmäinen sosiaalinen ongelma ei useinkaan ole suoraan lähtöisin yksilöistä tai yhteisöstä, vaan sen pohjalla vaikuttavat historia sekä yhteiskunnan rakenteelliset järjestelmät.

Vilkkumaan yli 20-vuotisesta tuotannosta löytyy suuri määrä yhteiskuntaa kuvaavaa materiaalia. Vaikka tutkimukseni aineistoon mahtui vain kymmenen kappaletta, voidaan tämän tutkimuksen perustella tehdä jo jonkintasoisia päätelmiä Vilkkumaan musiikillisista tavoitteista. Merkittävä osa tuotannosta kuvaa lyriikkansa kautta yhteiskuntaa, sen ilmiöitä ja siellä toimivia yksilöitä. Vilkkumaa vaikuttaa haluavan ottaa lyriikallaan kantaa ja välillä huomaamattakin tuoda esiin yhteiskunnassa vaikuttavia ongelmakohtia, joista usein vaietaan. Yhteiskunnalliset aiheet sekä kuvaukset erilaisissa olosuhteissa elävistä yksilöistä kantavat läpi Vilkkumaan tuotannon. Aineistoni perusteella kuvaukset sosiaalisista ongelmista vaikuttavat sijoittuvan tuotantoon ajallisesti tasaisina, eikä tiettyjen aiheiden käsittelystä voida tehdä tarkkaa julkaisuaikaan sidonnaista yhdistelmää. Jokaisella kymmenellä albumilla oli useita kappaleita, joista on mahdollista löytää sosiaalisiin ongelmiin tai yhteiskuntaan liittyviä viittauksia.

Vilkkumaan tuotanto näyttäytyy harkittuna ja loppuun asti pohdittuna. Kielen ja sen käyttöön liittyvien valintojen myötä lyriikka kertoo niin yksittäisiä kuin toisiinsa teemoina ja kertomuksina yhdistyviä tarinoita. Tapoja selittää ja luoda kuvauksia todellisuudesta tarkastellaan tässä tutkimuksessa kielen rakentumiseen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Kieli on suhteellista, tuottaa väistämättä jonkinlaisia seurauksia ja on sosiaalisen toiminnan kannalta erityisen merkittävä tekijä. (Burr 1995; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Vilkkumaan tuotanto konstruoi todellisuuden tietyllä tavalla, joka tulee esiin lyriikan välittämässä selitystavoissa ja kertomuksissa. Vilkkumaan lyriikka on alusta asti luonut ja koonnut yhteen tietynlaisen yhteiskuntaa analysoivan linssin, jonka läpi erilaisia toimijoita, rakenteita ja ilmiöitä on mahdollista lähestyä. Syviä merkityksiä hakevista kielivalinnoista kertovat myös Vilkkumaan lyriikassaan

käyttämät intertekstuaaliset viittaukset, jotka ovat mukana ohjaamassa lyriikan välittämiä viestejä. Samalla intertekstuaalisuus haastaa lukijaa tai musiikin yhteydessä monesti kuulijaa tietämään ja ottamaan selvää aiheesta aiempaa tarkemmin.

Niin Vilkkumaan henkilöbrändiin, uraan kuin lyriikkaankin tutustuessani kiinnitin huomiota siihen, kuinka verrattain vähän Vilkkumaa itse on kommentoinut lyriikkaansa ainakaan suoraan. Jäin pohtimaan, johtuuko tämä mahdollisesti siitä, ettei hän halua asettaa kappalleilleen suoria raameja. Kun jokaisen antaa tulkita sanoitukset omalla tavallaan, mahdollisimman laaja yleisö todennäköisemmin kokee kappaleen omakseen ja löytää siitä samaistumispintaa. Populaarimusiikki ja sen sisältä nimenomaan lyriikka ovatkin kokonaisuutena mielenkiintoinen tutkimuskohde, sillä erilaisia viestejä ja merkityksiä välittyy kielen kautta jatkuvasti. Jatkossa lyriikan tutkimusta voisi laajentaa ottamalla mukaan visuaalisen puolen, joka yhdistäisi lyriikan musiikkivideoihin tai levyjen kansitaiteeseen. Toisaalta myös artistien ja kappaleiden sanoittajien näkemyksiä heidän musiikillisista tavoitteistaan olisi mielenkiintoista sulauttaa populaarimusiikkia ja yhteiskuntaa yhdistävään tutkimukseen.

6 Lähdeluettelo

- Aho, Marko & Kärjä, Antti-Ville (2007) Johdanto. Teoksessa Aho, Marko & Kärjä, Antti-Ville (toim.) *Populaarimusiikin tutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Atwood, Margaret (1985) *Orjattaresi*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (1994) *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: Tiedonsosiologinen tutkielma*. Helsinki: Gaudeamus.
- Brusila, Helena (2012) *Imperatiivit keinona osoittaa puhujia ja vastaanottajia Maija Vilkkumaan sanoituksissa* [pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto].
- Burr, Vivienn (1995) *An Introduction to Social Constructionism*. Lontoo: Routledge.
- Connell, John & Gibson, Chris (2003) *Sound Tracks: Popular music, identity & place*. Oxford: Routledge, 71.
- Dasilva, Fabio & Blasi, Anthony & Dees, David (1984) *The Sociology of Music*. University of Notre Dame Press.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino. 65.
- Galbin, Alexandra (2014) An Introduction to Social Constructionism. *Social Research Reports* 26 (12), 82–92.
- Hakkarainen, Anne-Mari (2015) *Miten tulkitseen laululyriikkaa?: yksikön ensimmäinen ja toinen persoona väylänä tulkintaan ja samaistumiseen Maija Vilkkumaan ja Chisun teksteissä* [pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto].
- Hakola, Outi & Salminen, Janne (2020) Populaarikulttuurin poliittisuus propagandasta ideologisuuteen. *Lähikuva* 33 (3-4), 3–7.

Horsfall, Sara Towel (2012) *Social Problems: An Advocate Group Approach*. New York: Routledge.

Itäpää, Juha (2012) *Mul on niiden salaisuudet: Subjektit Maija Vilkkumaan albumilla Ei* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. UEF-julkaisuarkisto. <https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/b08fe696-79ea-49b2-889a-abb7ab927b83/content>

Jokinen, Arja & Juhlia, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) *Diskurssianalyysi: teorian, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo (2006) *Suomalainen yhteiskunta*. 2. uudistettu painos. Helsinki: WSOY.

Juhila, Kirsi (2018) *Aika, Paikka ja sosiaalityö*. Tampere: Vastapaino.

Kantola, Anu & Kananen, Johannes (2017) Johdanto: Suomen malli. Teoksessa Johannes Kananen (toim.) *Kilpailuvaltion kydyssä*. Suomen hyvinvointimallin tulevaisuus. Helsinki: Gaudemus, 7–29.

Kotarba, Joseph A. (2018) Preface. Teoksessa Joseph A. Kotarba (toim.) *Understanding society through popular music*. Third Edition. New York: Routledge.

Leppänen, Taru (2007) Populaarimusiikin yleisöjen identiteettejä kartoittamassa. Teoksessa Aho, Marko & Kärjä, Antti-Ville (toim.) *Populaarimusiikin tutkimus*. Tampere: Vastapaino, 268–290.

Loseke, Donileen (2003) *Thinking about social problem. An introduction to constructionist perspectives*. New York: Aldine de Gruyter, 4–5.

Miller, Bruce (2017) *The Handmaid's Tale* [TV series]. Hulu.

Moisio, Pasi (2020) Eroista ja eriarvoisuudesta. THL. <https://blogi.thl.fi/eroista-ja-eriarvoisuudesta/> (luettu 6.4.2025).

Oksanen, Atte (2007) Lyriikka populaarimusiikin tutkimuskohteena. Teoksessa Aho, Marko & Kärjä, Antti-Ville (toim.) *Populaarimusiikin tutkimus*. Tampere: Vastapaino, 160–175.

Puroila, Anna-Maija & Karila, Kirsti (2001) Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa Karila, Kirsti & Kinos, Jarmo & Virtanen, Jorma (toim.) *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*. Jyväskylä: PS-kustannus, 204–209.

Parikka (2023) Maija Vilkkumaa valmistui maisteriksi – Opinnot kestivät 31 vuotta. Helsingin Sanomat. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/helsinki/art-2000009398199.html> (luettu 18.4.2025).

Puustinen, Annika (2023) *Ikuisiksi ystäviksi tultais niin kuin Anna ja Diana: avoin intertekstuaalisuus Maija Vilkkumaan rocklyriikassa* [kandi -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_87206

Pösö, Tarja (1995) Lasten pahoinpitely lastensuojelussa – ollakko vaiko eikö olla? Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Pösö, Tarja (toim.) *Sosiaalityö, asiakkuus ja sosiaaliset ongelmat. Konstruktionistinen näkökulma*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino, 32–53.

Pösö, Tarja (2022) Selkeän sosiaalisen ongelman pulmista sosiaalityössä. Teoksessa *Sosiaalityö yhteiskunnan marginaaleissa*. Tampere: Vastapaino, 85–106.

Richardson, John (2006) Kaksiääninen diskurssi ja ruumiilliset nautinnot 2000-luvun suomalaisessa rockmusiikissa: esimerkkinä Maija Vilkkumaa. *Musiikki* 36 (4), 3–40.

Rundgren, Heta (2019) Feministinen teoria. Ensyklopedia Logos. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry. <https://filosofia.fi/fi/ensyklopedia/feministinen-teoria#Kirjallisuus> (luettu 26.4.2025).

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_6.html (luettu 18.1.2025).

Seppänen, Marjaana (2001) Liipolan onni: asuinalueen sosiaalinen erilaistuminen ja merkitys asukkaille. Helsinki: Palmenia.

Solanas, Valerie (1967) SCUM-manifesti. Itse julkaistu.

Sosnet (2003) Sosiaalityön määritelmä. <https://www.sosnet.fi/FI/Sosnet/Sosiaalityon-maaritelma> (luettu 1.3.2025).

Suomen Kirjasäätiö (ei pvm.) Kaunokirjallisuuden Finlandia. <https://kirjasaatio.fi/finlandia/kaunokirjallisuuden-finlandia> (luettu 18.4.2025).

Suutari, Pekka (2007) Musiikki arjen vuorovaikutuksessa. Populaarimusiikin ruohonjuuritaso. Teoksessa Marko Aho & Antti-Ville Kärjä (toim.) *Populaarimusiikin tutkimus*. Tampere: Vastapaino, 93–117

Syrjänen, Salli (2023) Kuvat: Maija Vilkkumaa valmistui 31 vuoden jälkeen – julkaisi tunteikkaan päivityksen. Ilta-Sanomat. <https://www.is.fi/viihde/art-2000009635839.html> (luettu 18.4.2025).

THL (2024) Hyvinvointi- ja terveyserot. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointi-ja-terveyserot> (luettu 14.5.2025).

Toikko, Timo (2012) Sosiaalipalveluiden kehityssuunnat. Tampere: Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-8772-9>

Toivonen, Kaisa (2005) *Suomen neito vuosituhannen vaihteessa: modernin naiseuden esitykset Maija Vilkkumaan rocklyriikassa* [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo-julkaisuarkisto. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/92776/gradu03856.pdf;jsessionid=C4022A93CA60BC73638F0CAECCFA33FE?sequence=1>

Tänav, Alexia (2023) Maija Vilkkumaa valmistui yliopistosta 31 vuoden jälkeen. MTV Uutiset. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/maija-vilkkumaa-valmistui-yliopistosta-31-vuoden-jalkeen/8715276> (luettu 18.4.2025).

Vuori, Jaana (2021) Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/> (luettu 16.3.2025).

Vilkkumaa, Maija (2007) *Ilta Savoysa* [albumi]. Warner Music Finland.

Vilkkumaa, Maija (2018) *TOP 10* [albumi]. Warner Music Finland.

Vilkkumaa, Maija (2019) *MAIJA! Hitit 1999–2019* [albumi]. Warner Music Finland.

Vilkkumaa, Maija (2024) *Lauluja musikaalista Bosslady* [albumi]. Kaiku Entertainment.

Välimäki, Susanna & Torvinen, Juha & Ojala, Juha & Poutiainen, Ari & Ranta-Meyer, Tuire (2016) *Musiikki ja yhteiskunta*. *Musiikki* 46 (1), 3–12.

Warner Music Finland (2025) Maija Vilkkumaa. <https://warnermusiclive.fi/artistit/maija-vilkkumaa> (luettu 15.3.2025).

Weiner, Matthew [tuottaja] (2007–2015) *Mad men* [tv-sarja]. Lionsgate Television.

Aineisto:

1.1 Vilkkumaa, Maija (1999) *Satunmaa-tango* [kappale]. *Pitkä ihana leikki* [albumi]. Warner Music Finland.

1.2 Vilkkumaa, Maija (2001) *Sä et tiedä mitään* [kappale]. *Meikit, ketjut ja vyöt* [albumi]. Warner Music Finland.

1.3 Vilkkumaa, Maija (2003) *Ei* [kappale]. *Ei* [albumi]. Warner Music Finland.

1.4 Vilkkumaa, Maija (2005) *Se ei olekaan niin* [kappale]. *Se ei olekaan niin* [albumi]. Warner Music Finland.

1.5 Vilkkumaa, Maija (2006) Hei tie [kappale]. Totuutta ja tehtävää [albumi]. Warner Music Finland.

1.6 Vilkkumaa, Maija (2008) Ai miten valo sattuu [kappale]. Superpallo [albumi]. Warner Music Finland.

1.7 Vilkkumaa, Maija (2010) Lottovoitto [kappale]. Kunnes joet muuttaa suuntaa [albumi]. Warner Music Finland.

1.8 Vilkkumaa, Maija (2015) Parempii aikoja [kappale]. Aja! [albumi]. Warner Music Finland.

1.9 Vilkkumaa, Maija (2017) Mul ei oo rahaa [kappale]. Joku muu, mikä [albumi]. Warner Music Finland.

1.10 Vilkkumaa, Maija (2022) Betty Draper [kappale]. 1973 [albumi]. Warner Music Finland.